

نمادها، نمودها و اسطوره های داغ درمانی

علی عوضپور سیاه جل

دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد

چکیده

یکی از شیوه های درمان سنتی در بستر فرهنگ، «داغ درمانی» است. این شیوه ی درمانی می تواند مربوط به دوران "جهان بینی اسطوره ای" باشد که در آن، قسمتی از بدن را که دارای پج معکوس است، به وسیله ی پارچه، سنگ یا فلز داغ می کنند. درمانگران این شیوه، "ماما"ها هستند و اکثر آنها نیز سالخورده اند. چند نفر از "ماما"های شناسایی شده قبل از آنکه به آنان دسترسی پیدا شود و معلوماتشان ثبت گردد، فوت نمودند و فوت هر کدام از آنان، یعنی از دست رفتن بخش عظیمی از اطلاعات و داستانهایی که هر کدام بخش مهمی از فرهنگ عامه محسوب می شود. در این تحقیق، مصاحبه با تمام ماماها ی شهرستان حاجی آباد هرمزگان که داغ درمانی می کردند، انجام شد. اطلاعات به روش میدانی گردآوری و با رویکرد نشانه شناسی مورد بررسی قرار گرفت.

مهمترین نتیجه ی تحقیق، نقوش حلزونی "شاخ قوچ" که هر کدام به یک سمت به صورت حلزونی (یکی به سمت راست و سعد و دیگری به سمت چپ و نحس) حرکت می کنند و در یک نقطه به هم رسیده و همدیگر را خنثی می نمایند. این شیوه بر اساس دو حرکت گردبادی و گردابی که بیماری را از بدن دفع یا به بدن وارد می کند استوار است. نقوش ظروف سنتی و در صنایع دستی منطقه مورد مطالعه دیده می شوند. ترکیب بندی حلزونی نگارگری ایرانی نیز از این دیدگاه قابل تامل است.

کلمات کلیدی: داغ درمانی، نمادشناسی، ماما، گرداب، گردباد

بیان مسئله:

بی شک در هر قوم، طایفه و ملت، رفتارهایی سر می زند که تنها برای آن مجموعه معنا دار بوده و تکرار آن در گردونه تاریخ به یک رفتار نهادینه شده و در چهارچوب قوانین و مقررات خاص تبدیل شده است. چنین رفتارهایی در جوامع غیر شهری و سنتی دارای ابعاد معنایی و رمز و رازهای نهفته بیشتری است. یکی از این قبیل رفتارها، "داغ درمانی" است. "داغ درمانی" یکی از شیوه های درمانی برخی از بیماری ها مانند ترس، سر درد، سرگیجه و ... است. این شیوه درمانی به وسیله داغ کردن قسمتی از بدن که به طور

عمده نقاط مختلف سر می باشد با اشکال مختلف مانند چلیپا، ماه، خورشید و... و با وسایلی از قبیل پارچه، میخ، سوزن، مهره، سنگ، طلا و... صورت می گیرد.

"داغ درمانی" در درمان حیوانات نیز کاربرد دارد اما در این تحقیق بخش انسانی آن مورد مطالعه قرار می گیرد. داغ درمانی در بزرگسالان بیشتر جنبه درمانی دارد اما در کودکان دارای رمز و راز و معناهای عمیق تری است. گذر کودک از دنیای تاریکی و ناشناخته ها و ورود آن به دنیای روشنایی گاه می تواند با نشانه هایی از دنیای قبل همراه باشد که برخی از این نشانه ها شوم بوده و زندگی او و اطرافیانش را به مخاطره می اندازد. شناخت نشانه ها و دفع آنها توسط افراد با علم به این عمل که غالباً "ماما"ها هستند صورت می گیرد اینها افرادی هستند که نشانه و شیوه مقابله با آنها را نسل به نسل آموخته اند اما اغلب از ریشه ها و راز و رمزهای آن بی اطلاع اند. رفتاری است در ناخودآگاه جمعی افراد. رفتاری است مربوط به دنیاهای سماوی. این تحقیق به دنبال پیدا کردن شیوه های داغ کردن، نقوش داغ، علائم روی وسیله داغ، جنس وسیله داغ کردن و در آخر نمادشناسی و کشف راز و رمزهای موجود در "داغ درمانی" است.

هدف پژوهش:

اهداف علمی:

ثبت و مستندسازی اشیا و وسایل مرتبط با موضوع و جمع آوری نمادها و نشانه های تصویری مربوط به آنها
ایجاد منبعی برای تولید آثار هنری

اهداف کاربردی:

جمع آوری نمادها و نشانه های تصویری داغ درمانی و معنا و کاربرد آنها
جمع آوری روایت ها و داستانهای مرتبط با داغ درمانی
شناخت و معرفی اسطوره های مربوط به باورهای داغ درمانی

این تحقیق بر اساس هدف، در زمره تحقیقات بنیادی تجربی قرار می گیرد.